

МИСТЕЦТВО КОМУНІКАТИВНОГО ЕТИКЕТУ ЯК ІНДИКАТОР МЕНТАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЕТНОСІВ В РІЗНИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ (на матеріалі «я», «ти», «Ви» - номінацій)

Статтю присвячено опису специфіки функціонування особових займенників першої особи однини та другої особи однини та множини в різних лінгвокультурних традиціях. Специфіка використання цих займенників в комунікативному етикеті обумовлена ментальною ідентичністю етносів – носіїв відповідних мов. Факт відсутності збігу національних традицій використання особових займенників «я», «ти», «Ви» у різних етносів заздалегідь визначений, по-перше, лінгвокультурним простором і, по-друге, історією формування комунікативного етикету цих етносів в часі та культурному розвитку.

Ключові слова: особові займенники, ментальна ідентичність, лінгвокультурні традиції, комунікативний етикет.

З метою усвідомлення образу мислення будь-якого етносу, способу його світосприйняття та особливостей менталітету важливо зануритися в його лінгвокультурний простір, адже, за влучною думкою І.Петриченка, кожна мова має свою унікальну внутрішню доктрину. [1]. Дослідження цієї лінгвокультурної доктрини допомагає розв'язати багато питань, пов'язаних з ментальністю етносу, і зробити це, перш за все, на рівні міжособистісного спілкування. Адже унікальні ментальні особливості та поведінкові моделі кожного народу, які закодовано в його лінгвокультурі, часто можна спостерігати в зафіксованому традиціями та історично упорядкованому мистецтві комунікативного етикету, який засвоюються кожним представником нової генерації під час формування світобачення, через виховання. Л. Вайсгербер називав цей процес «проростанням у духовний світ мови».

Цікавим прикладом, який ілюструє вищезазначене, слугує специфіка вживання особових займенників, а саме «я», «ти», «ви»- номінацій у мистецтві спілкування, що входить до найважливіших складових комунікативного етикету різних лінгвокультур світу: «Згідно звичної нам індоєвропейської моделі світовідчуття спеціальними маркерами особистісності, індивідуалізму та самоусвідомлення вважаються так звані особові займенники та власні імена людей.» [1]. Відповідно до цього, ми зосередимося саме на особових займенниках першої та другої особи однини.

В інтелігентських колах сучасного суспільства часто лунає ностальгічне зітхання з того приводу, що в давнину діти та молодь зверталися на «Ви» не тільки до старших за віком чужих людей, але і до самих близьких родичів і навіть до батьків, в той час, як сучасна молодь фамільярно «тикає» своїм батькам і представникам старшого покоління. Але посилаючись на «старовинну традицію» звертання за допомогою «Ви»-номінації, мало хто знає, що цю моду було запозичено в слов'янські лінгвокультури не від предків-слов'ян часів Київської Русі, а не так вже і давно, лише у XVIII сторіччі із Франції (за

іншими даними з Німеччини). Встановлення цієї лінгвокультурної норми було навіть зафіксовано офіційно, а саме в документі «Табель о рангах», який в 1722 році видав цар Російської імперії Петро I і згідно з яким до всіх вищих за рангом осіб слід було звертатися, використовуючи виключно вищезгаданий особовий займенник другої особи множини, тобто «Ви»-номінацію (на письмі, обов'язково, з великої літери). За порушення цього правила було навіть встановлено штраф, який сягав розміру двохмісячного окладу, до того ж, його нараховували не лише за «тикання» до того, хто вище поставлений, а і за «викання» до того, хто нижчий за статусом. Третина суми цього штрафу відраховувалась особі, яка доносила про порушення нових норм комунікативного етикету.

У 1782 році російський письменник Д.І. Фонвізін в своєму «Недорослі» зображував людину, яка своєю реакцією на новомодне введення спротивилась поширенню куртуазного «викання», як не природнього, чужого елемента в комунікативному етикеті лінгвокультури слов'ян:

Стародум. Я говорю без чинов. Начинаются чины, — перестает искренность.

Правдин. Ваше обхождение...

Стародум. Ему многие смеются. Я это знаю. Отец мой воспитал меня по-тогдашнему.<...> Служил он Петру Великому. Тогда один человек назывался ты, а не вы. Тогда не знали еще заражать людей столько, чтоб всякий считал себя за многих [3:160].

В свою чергу, у комунікативний етикет французької лінгвокультури використання поважної «Ви»-номінації для позначення однієї особи прийшло з латини, в якій його використовували звертаючись виключно до імператора. Згодом, ввічлива форма розповсюдилась в усіх лінгвокультурах народів, які зазнали впливу давньоримської і візантійської культури, в тому числі і слов'янських.

Таким чином ми бачимо, що в далекому минулому, тобто в допетровські часи, на території Київської Русі до однієї особи, навіть до царів та князів зверталися на «ти». Так в «Повісті минулих літ» дружина звертається до свого князя: «поиди княже съ нами въ Древяны на дань: и ты добудеши, и мы» [4:210].

Опричник Василь Грязной писав царю Івану Грозному «Не твоя б государская милость, и яз бы што за человек? Ты, государь, аки бог— и мала и велика чинишь» [5:459].

Нововведення «Ви»-номінації в комунікативний етикет лінгвокультури слов'ян, спровоковане модними тенденціями до всього французького серед дворян та знаті, мало на меті значне поглиблення дистанціювання між нижчими верствами спільноти і привілейованими класами, а також вибудовування чіткої ієрархічності між ними. Важливо також зауважити, що це шанобливе звернення було спрямовано на підкреслення саме соціальної нерівності, виражаючи повагу до статусу в соціальній структурі, а зовсім не повагу до людини, як особистості, її віку, професії, інтелекту або здобутків. Тільки з плином часу свідомість переформатувала зміст цього поняття, поширивши його дію від поваги до статусу «в собі», до поваги по відношенню до особистості-носія цього статусу, а згодом просто до почуття поваги щодо особистості «в собі», її людської гідності, без урахування її статусу. Тоді форма ввічливого звернення на «Ви» прищепилась в комунікативному етикеті слов'янської лінгвокультури і закарбувалась розмежовуючим фактором у ментальній ідентичності її носіїв.

Проте, варто особливо зазначити, що первинно, а саме до вищезгаданого «переформатування» змісту понять «ти», «Ви»-номінацій, людей низького соціального статусу

ніхто на «Ви» називати, зрозуміло, що й не збирався. Це «куртуазне» явище ще довго не могло прищепитися в лінгвокультурі майже безправних кріпосних селян та прислуги, яких не розглядали в якості суб'єктів людської гідності, але, навіть, продавали, купували і дарували цілими сім'ями та губерніями.

Звичайно, зміни у комунікативному етикеті слов'ян такого масштабу призвели до трансформації ментальної самоідентифікації особистості в межах цієї етнічної спільноти. В той час як «ти»- номінація символічно інтерпретувалася, як ознака єдності, цілісності та, деякою мірою, рівності, «Ви» - перевело спілкування у площину подвійності (двоїстості), множинності та ієрархічності. Якщо звернення на «ти» об'єднувало людей, усувало кордони між ними, то введення ввічливого «Ви» призвело, з одного боку до відмежування і було розкритиковане багатьма представниками середнього класу, як чиноуклінство, а з іншого боку, через деякий час перетворилось на ознаку підкресленої пошани. Але, не зважаючи на цю пошану, воно, все ж таки, привнесло у спілкування ноту сепаративності, дистанційуючої складової. В якості підтвердження вищезазначеного, можна спробувати перетворити молитовне звертання до Бога або Його святих з «Ти» на «Ви», і одразу з'явиться почуття дистанціювання та відчуження, наприклад: ..нехай святиться ім'я *Vaue*; нехай прийде Царство *Vaue*;.. нехай буде воля *Vaui*...

До Бога, поза догмами комунікативного етикету, кожна людина в усіх лінгвокультурах світу (в яких, звичайно, присутні обидві номінації: «ти» й «Ви») завжди зверталася і звертатиметься виключно на «Ти», і це, зрозуміло, не є ознакою зневажливого ставлення, але навпаки – є символом інтимності, потаємності (сокровенності) її звернення.

В час глобальних змін в структурі лінгвокультур багатьох європейських країн, і України зокрема, поступово набуває розвитку протилежна тенденція, а саме: звертатися на «ви» до всіх осіб, незважаючи на вік і статус. Цей феномен нібито надає своєрідного нальоту престижу спілкуванню і тим самим претендує на піднесеність стилю. Яким невинним би не здавалось нам це явище, слід помітити в ньому безпосередній вплив сучасної англофонної лінгвокультури, а саме відсутності в ній «ти»-номінації.

З цього приводу, в межах нашого дослідження, варто також простежити тенденцію саме зникнення особового займенника однини «ти» і повну заміну його на займенник множини «ви» в англійській мові.

Як відомо не дуже широкому колу людей навіть глибоко вивчаючих англійську мову, в давній англійській лінгвокультурі існували окремі особові займенники для позначення однієї особи: «ти» *thou* [ðəu] та *ye* (you) «ви». Внаслідок завоювання норманами Великобританії в XI ст., поширився значний вплив французької лінгвокультури на англосаксонську, що і ознаменувало собою середньо-англійський період. Таким чином, в британському мовному етикеті *thou* поступово було замінено на *ye* (you). Спочатку по відношенню до особи вищої за рангом, а згодом повністю і назавжди до всіх підряд.

Тому, в сучасному комунікативному етикеті британської та американської англійської мови відсутній займенник другої особи однини *thou* «ти». Проте, серед необізнаних груп людей існує міф, що в англійській мові до будь-якої людини звертаються саме на фамільярне «ти», але як ми бачимо, дослідивши історичні данні англофонної лінгвокультури, – все, насправді, навпаки. В сучасному світі, так чи інакше, всі країни Європи перебувають під впливом англо-американської лінгвокультури, завдяки чому і поширюється тенденція звертатися на «Ви» навіть до старших школярів та підлітків. Але

ця тенденція, на думку деяких критиків, не призведе до збагачення нашої лінгвокультурної картини світу та комунікативного етикету. З цього приводу, хотілося б додати висловлювання з однієї статті: *«Не стоит расслабляться по поводу западной “культуры” и её елейного «вы». Сэры, мэры и пэры не ориентированы на братство ни меж собой, ни, тем более, с простым народом, от которого они ограждены “золотым занавесом”. А между братьями «ты» не есть признак отсутствия культуры, напротив, «вы» является абсурдным»*. [6].

І слідом за ним навести приклад, що ілюструє стилістичну різницю між цими двома зверненнями, а саме вірш О.С. Пушкіна:

*Пустое вы сердечным ты
Она, обмолвись, заменила,
И все счастливые мечты
В душе влюблённой возбудила.
Пред ней задумчиво стою;
Свести очей с неё нет силы;
И говорю ей: как вы милы!
И мыслю: как тебя люблю!* [7:11].

Підсумовуючи вищезазначене, слід повторно наголосити на тому, що використання ввічливого звернення на “Ви” допомагає встановити і зберегти дистанцію між співбесідниками. Номінація – «ти» натомість, свідчить про неофіційне, дружнє або, в певних випадках, фамільярне спілкування.

З вищезазначеного виходить, що елементи комунікативного етикету, як національного лінгвокультурного явища, є невід’ємними елементами мовної поведінки та спілкування народу і тісно пов’язані з його менталітетом та ментальною ідентифікацією й самоідентифікацією. Тому що, перед тим, як звернутися до будь якої особи, слід зробити вибір між «ти», «Ти» і «Ви»- номінаціями, а цей вибір можна здійснити, лише ідентифікувавши себе, свій вік, статус, посаду, та адекватно співставити їх з відповідними характеристиками адресата.

Цікавий приклад, який наочно демонструє існування багатоваріантних та багатовимірних можливостей для означення себе та ментальної ідентичності своєї особистості, спостерігається в межах японської лінгвокультури на прикладі використання «я»- номінації. В японській мові кожен індивід не є те саме «я», що і в розумінні носія європейської та слов’янської лінгвокультури, адже в останніх на це «я» контекст не впливає. Насправді, в японській лінгвокультурі все навпаки, — кожен раз «я» визначається та окреслюється позамовним контекстом, дискурсом: «Використовуючи більш технічні, лінгвістичні терміни, справу можна викласти як не пов’язаність особистості в Японії із анафоричним способом уживанням особових займенників, де «я» заступає будь-яку власну назву, яку було зареєстровано в дискурсі» [1].

Ми розглянемо ці особливості граматично-лексичної системи японської мови у їхньому зв’язку з ментальною ідентичністю представників японського етносу. Комунікативний етикет в Японії є дуже специфічним явищем. Спілкування зазвичай носить позитивний та дружній характер, що ілюструє головні ментальні якості представників японського етносу. Не зважаючи на той факт, що японці схиляються перед войовничими «кодексом самурая», та «шляхом війни», з дитинства їх вчать тактовності, шанобливості,

м'якості, навіть поступливості у веденні бесіди, називаючи це явище 優しい [やさしい] «Ясасі». В діалозі або під час суперечки з японцем, недосвідченому іноземцеві може навіть спочатку здаватися, що він переконав опонента і той прийняв його точку зору, що, в дійсності, не є правдою. Це відбувається через чітке дотримання співрозмовником норм комунікативного етикету, що прописані історично складеною традицією. Через те, що в комунікативному акті присутня велика кількість різних лінгвокультурних відтінків, нюансів та тонкощів, співрозмовникам зазвичай допомагає зорієнтуватися знання лінгвокультурних догм і вміння «читати між рядків». Виходячи з цього, японці дуже ретельно притримуються принципу ввічливого дистанціювання, який носить назву «ен-рю». Якщо звернутися до граматики-лексичної будови державної мови «Країни сонця, що сходить», слід наголосити на її надзвичайній складності для засвоєння представниками західних лінгвокультур. Може тому японська мова не є державною в інших країнах, за межами самої Японії, і не є популярною у вивченні в якості другої іноземної. Такі особливості японського світовідчуття та самореференції можна яскраво простежити і за допомогою лінгвістичного інструментарію, оскільки саме через мову опосереднюються соціальні стосунки та фіксується механізм самосприйняття, тобто самоідентифікації. А оскільки одним із найхарактерніших проявів саморефлексії по праву вважають особові займенники (особливо першої особи однини), спробуємо провести мікродослідження японського способу мовної самореалізації саме на прикладі особових займенників [1].

Особливість мовного етикету японської лінгвокультури полягає в тому, що будь-яке висловлювання може носити широкий спектр відтінків шанобливості та бути сказане з чотирма та більше ступенями ввічливості. Дуже яскравим прикладом цього лінгвокультурного феномену слугує багатий вибір засобів виразності для звернення до співрозмовника або при описанні об'єкта розмови. Розглянемо, по аналогії з вищедослідженими нами прикладами використання особових займенників в слов'янській лінгвокультурі, японську займенникову систему. В японському офіційному мовленні, якщо з контексту зрозуміло про кого йдеться і не потрібно на цьому робити особливий наголос, займенники взагалі не використовуються.

Пряме використання «ти»-, «Ви» -номінацій по відношенню до співрозмовника в японській лінгвокультурі зазвичай розцінюється як безтактність. У разі звертання, слід використовувати прізвище, звання або ім'я адресата додаючи до них суфікс «-сан», що означає «пан» або «пані». Японець також ніколи не буде звертатися до малознайомої людини використовуючи просто її ім'я. Також говорячи про себе, замість особового займенника «я» японець, скоріш за все, назве власне ім'я. Це свідчить про те, що саме звання та статус людини в японській лінгвокультурі має першочергове значення, на відміну від європейської. На діловому листуванні це також позначається. На письмі найвищий ступінь поваги до адресанта підкреслюється додаванням до прізвища: «-dono» та «-sama». Таким чином, можемо бачити, що невід'ємною частиною будь-якої японської фрази є постійна увага до комплексу соціальних стосунків мовців, оскільки японською мовою технічно неможливо побудувати діалог, не уживаючи паралельно релятивні маркери. Тобто, правильне володіння японською мовою навчає переконанню про те, що людська істота постійно та нерозривно обертається у множині соціальних стосунків. Більше того — ознакою правильно вихованої дорослої людини є вміння безпомилково вибрати з великої

кількості варіантів саме те відповідне «я», уживання якого вимагає контекст та стосунки, що виникли між мовцями [1].

Розглядаючи лінгвокультурні аспекти менталітету нащадків самураїв, слід більш детально зупинитися на вже вищезгаданих формах звернення до співрозмовника при використанні займенників.

Що перш за все вражає при зіткненні з цією багаторівневою системою, так це - їх кількість.

«Их очень много, и чем дальше в дебри языка, тем их больше и тем они страньше. У самого леса на лужочке весело пасется стадо, о котором подробно пишут в учебниках: формальные «вата», «куси» и «аната», вежливо-нейтральные «ватаси» и «атаси», фамильярные «боку» и «кими», грубоватые «орэ» и «анта». Чуть в стороне от всех держится гордый «дзibun». Неразрывной парой ходят «карэ» и «канодзё». Скалятся из леса злобные «омаэ» и «кисама». За деревьями рыщут устаревшие «атакуси», «васи», «варэ», «анатасама», «онорэ» и «омаэсан». Обмениваются вежливыми посланиями эпистолярные «сэсэй» и «сэсся». Самурайское «вагахай» упрямляется с двумя мечами, как завещал великий Мусаси. По опушке ходит строем патриотическое «варэварэ». Одинок воет на луну очень древнее и печальное «а» (вспомним песню из «Призрака в доспехах»: «а-га маэба...» — «Когда ты танцуешь...»). Где-то в темной чаще обитают совсем непонятные «нандзи» и «маро», весьма архаичные местоимения второго лица, причем «маро» имеет также значение «человек с тонкими или выбритыми бровями». Тут ты осознаешь, что, если тебе дорог твой рассудок, пора поворачивать обратно» [8].

Дійсно, як ми побачили, в японській мові нема особових займенників в тому розумінні, що в індоєвропейських мовах. Більшість слів, які зараз використовуються японцями в якості займенників, першвісно не були ними. Тому аналіз японських займенників дає багато матеріалу для аналізу менталітету носіїв японської лінгвокультури та питання менталітету взагалі.

Розглянемо детальніше правила вживання займенника першої особи однини, тобто «я»-номінації, в його ситуативній та контекстовій позамовній обумовленості:

1) 私 — *watashi* — я стандартне «я», використовується як чоловіками так і жінками (але більше чоловіками). Широко використовується майже в усіх ситуаціях.

2) 私 — *watakushi* — я- також використовується чоловіками та жінками. Порівнюючи з *watashi* змінився ступінь ввічливості. Використовується в офіційних розмовах з людьми старшими за віком і вищими за соціальним статусом.

3) 僕 — *boku* — я (чоловіче) варіант для чоловіків. Раніше вважалося досить фамильярним, але зараз воно використовується чоловіками вільно в будь яких ситуаціях. Іноді можна почути 僕(=*boku*) від жінки з чоловічою само ідентифікацією, що підкреслює її манеру спілкування.

4) 俺 — *ore* — я (чоловіче) стоїть нижче за шкалою ввічливості. Це чоловіче «я», але на відміну від 僕(=*boku*), можна використовувати його тільки з рівними собі або з людьми молодшими за себе. Що стосується жіночого полу, то від дівчат «пацанок» можна його також почути.

5) あたし — *atashi* — я (жіноче) додає мовленню жіночності. Варто відзначити, що あたし (= *atashi*) навіть пишеться не «строгими», «складними» кандзі, а каной.

6) 内 — *uchi* — я - Слово 内(=*uchi*), яке дослівно означає «усередині». Це неформальне «я» не має статевої приналежності. Жінки можуть вільно використовувати його в неформальних ситуаціях, щоб уникнути «кокетування» або «миловидності» *あたし*(=*atashi*).

7) こっち(=*koschi*) — я. Ще один варіант неформального «я» часто використовується серед друзів в буденних ситуаціях.

Далі, для повної картини японського мовного світу можна згадати застарілі та воєнні форми «я».

Застарілі і воєнні форми:

8) わし — *washi* часто скорочене від 私 (= *watashi* — я (чоловіче) можна почути від чоловіків похилого віку є старомодним і доволі грубим (особливо підкреслює різницю у віці і соціальному статусі).

9) あたくし — *atakushi* — я (жіноче) теж саме わし (= *washi*), тільки жіноче, використовують жінки похилого віку, підкреслюючи своє особливе положення, є старомодним.

10) 自分 — *jibun* — я у значенні «сам» використовується військовими в якості «я». Часто можна почути в офіційних переговорах та зустрічах.

11) 吾輩 — *wagahai* — я застаріла форма у дорослих чоловіків високого соціального статусу.

12) 拙者 — *sesshya* — я (самурайське) дослівно означає «незграбна людина». Саме так із ввічливості та властивої їм, на відміну від звичайних військових, скромності називали себе самураї.

13) あたい — *atai* — я (жіноче, гейши) ще одне похідне від *あたし* (= *atashi*) використовувалося куртизанками, гейшами та молодими дівчатами з кварталу задоволеня. Але через те, що далеко не всі знають про його походження, можна й досі почути цей варіант жіночого «я»

14) 妾 — *wagawa* — я (жіноче) використовували говорячи про себе жінки самураїв. Так само, як і чоловіче самурайське «я», ця форма є скромною і, використовуючи її, жінка принижує себе перед співбесідником.

Звичайно, що на цьому список усіляких «я» у всіх ракурсах їх соціальної приналежності в японській мові не вичерпується [9].

«Носія будь-якої індоєвропейської мови у поданій таблиці перш за все може вразити поділ займенників на так звані «чоловічі» та «жіночі». Слід зазначити, що деякі займенники входять до обох груп, але вжиті чоловіком, вони мають відчутно більший рівень офіційності, аніж при вживанні представницею слабкої статі. Частково це можна пояснити історично спадщиною самурайських часів, коли чоловікам за правило вважалося бути грубими і сильними, тоді як жінкам — ввічливими та покірними.» [1].

Таке розмаїття «я»- номінацій в японській мові могло з'явитися тільки в суспільстві, де соціальна та соціально-ситуативна нерівність в комунікативному процесі грає першочергову роль і «вибір необхідного займенника з існуючої палітри варіантів є ситуативно обумовленим та різниться не тільки відповідно до статі, але й віку, класу, регіону народження чи проживання мовця [1].

«Саме завдяки таким особливостям японської мови, представників індо-європейського мовного ареалу, що виховувались на усвідомленні єдиного та неподільного «я», на яке не впливають і не можуть впливати ані контекст, ані людське оточення, незмінно вражає розмаїття японських особових займенників першої особи однини. Але, коли

таке розмаїття ще можна пояснити за допомогою термінів індо-європейських граматики, то існування значної кількості слів, що можуть уживатися як субститути особових займенників, немає аналогів у мовах нашого регіону. Поясненням тому слугує той факт, що до категорії займенникових субститутів найчастіше відносять терміни кровної спорідненості, власні імена людей (як імена, так і прізвища), назви посад тощо — тобто такі слова та вирази, які у більшості індо-європейських мов ніколи не заступають особисті займенники першої особи однини [9] (Kondo Dorinne K., *Crafting Selves: Power, Gender, and Discourses of Identity in a Japanese Workplace*, Chicago and London: The University of Chicago Press, 1990. стр 28).» [1].

Тому в японській лінгвокультурі, зазвичай, прийнято стежити за тим, яку саме форму звертання обере співбесідник під час комунікативного акту. Цей вибір буде найкращим свідченням специфіки його характеру та прихильності [10].

Все ж таки між японцями та слов'янами є спільна риса менталітету, а саме тяжіння до колективного співіснування, вірність груповим цінностям та ідеям, здебільшого, негативне ставлення до європейсько-американського індивідуалізму. Бути членом певної соціальної спільноти та слугувати її інтересам більш ніж власним, намагатися не виділятися. Ця риса ментальної ідентичності властива як представникам японської лінгвокультури, що відбито у говірці «цвях, який стирчить забивають по саму шляпку», так і носіям слов'янських культурних кодів, особливо в ХХ ст.: «не висовуйся!» або « не лизь поперед батька в пекло».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петриченко І. Японський феномен /Ірина Петриченко//, Київ. Квітень 25, 2005 р., Інтернет-часопис про культуру [електронний ресурс]: Режим доступу: http://kut.org.ua/discuss_a0005.php
2. Ковбасюк Л.А., Романова Н.В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: Навчально-методичний посібник для магістрів заочної форми навчання. Спеціальність: 8.010103. ПМСО. Мова та література (німецька). – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – 96 с.
3. Фонвізін Д.І. «Недоросль: избранные произведения» /Фонвізін Д.І.//, Спб, «Азбука Классика», 208; Комментарии А. Д. Степанова с. 300
4. Гиляров Ф. Предания Русской начальной летописи. Москва. Типография «Современник известий» /Гиляров Ф.// 1878 с.332
5. Лихачёв Дмитрий Сергеевич, Лурье Яков Соломонович, Адрианова-Перетц Варвара Павловна Наука, 2005 - с: 715
6. Е. Стрельникова «Как на Руси ВЫкать стали» Веб-журнал: «Славянская культура» [электронный ресурс]: Режим доступа: <http://slavyanskaya-kultura.ru/slavic/linguistics/kak-na-rusi-vykat-stali.html>.
7. Пушкин О.С. Ты и Вы («Пустое Вы, сердечным Ты...») /А. С. Пушкин//, альманах «Северные цветы» 1829 год, с. 207.
8. Караев Н. Йопт in Translation: японские местоимения сраму не имут Веб-журнал о японской популярной культуре [электронный ресурс]: Режим доступа: <http://otaku.ru/post/26062276183/yopt-shameless>

9. Kondo Dorinne K., *Crafting Selves: Power, Gender, and Discourses of Identity in a Japanese Workplace*, Chicago and London: The University of Chicago Press, 1990. С. 28 [электронный ресурс]: Режим доступа: http://kut.org.ua/discuss_a0005.php

10. Личные местоимения часть 1: всевозможные варианты «я» по-японски [электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.yaponskii.com/uroki-yaponskogo-yazika/yaponskiy-dlya-nachinayushih/vsevozmozhnyie-variantyi-ya-po-yaponski.html>

Стаття надійшла до редакції 05.09.14

Лысенко Л., старший преподаватель

Национальная музыкальная академия Украины, Киев

ИСКУССТВО КОММУНИКАТИВНОГО ЭТИКЕТА КАК ИНДИКАТОР МЕНТАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ЭТНОСОВ В РАЗНЫХ ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ (на материале «я», «ты», «Вы» - номинаций).

Статья посвящена описанию специфики функционирования личных местоимений первого лица единственного числа и второго лица единственного и множественного числа в разных лингвокультурных традициях. Специфика использования этих местоимений в коммуникативном этикете обусловлена ментальной идентичностью этносов-носителей соответствующих языков. Факт несовпадения национальных традиций использования личных местоимений «я», «ты», «Вы» у разных этносов предопределен, во-первых, лингвокультурным пространством и, во-вторых, историей формирования речевого этикета этих этносов во времени и культурном развитии.

Ключевые слова: личные местоимения, ментальная идентичность, лингвокультурные традиции, коммуникативный этикет.

Lysenko L., senior teacher

National Musical Academy of Ukraine

THE ART OF COMMUNICATIVE ETIQUETTE AS AN INDICATOR OF THE MENTAL IDENTITY OF THE ETHNOSES IN DIFFERENT LINGUACULTURES (“I”, “you”, “You” – nominations).

The article describes specific functioning of singular first-person personal pronouns, singular and plural second-person personal pronouns in different linguacultural traditions. Specific usage of these pronouns in speech etiquette of different ethnoses is determined by mental identity of these ethnoses - native speakers of the appropriate languages. The fact of discrepancy in national traditions of using personal pronouns «I», «You» in different cultures is determined by national linguacultural space and history of forming speech etiquette of these nations across the time and cultural development.

Key word: personal pronouns, mental identity, linguacultural traditions, communicative etiquette.